

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/multimedia-1/150103,Ewa-Matuszewska-szosta-animacja-z-cyklu-Bohaterowie-Niepodleglej.html>
28.02.2026, 12:25

„Ewa Matuszewska” - szósta animacja z cyklu „Bohaterowie Niepodległej”

Projekt „Bohaterowie Niepodległej” Biura Edukacji Narodowej to nowoczesne animacje osadzone w estetyce gier komputerowych i klimacie superbohaterów. Przedstawiają postacie, które uczestniczyły w zmaganiach o niepodległość Rzeczypospolitej w różnych jej okresach. Bohaterką kolejnego odcinka jest Ewa Matuszewska, uczestniczka powstania warszawskiego.

Animacje ukazują heroizm patriotów walczących o niepodległą Polskę. Ich nazwiska często są dziś zapomniane. Przywracamy pamięć o nich. Multimedialny projekt edukacyjny „Bohaterowie Niepodległej” powstał dzięki współpracy Biura Edukacji Narodowej IPN z domem produkcyjnym Coloroffon. Wraz ze znakomitymi twórcami opowiadamy o bohaterach polskiej historii jak nigdy dotąd. Filmy powstały w oparciu o serię wydawniczą o tej samej nazwie.

Ewa Matuszewska

- Zagarnięta przez Niemców, których się nie ulękła, do końca wypełniając obowiązek, została przez nich rozstrzelana za „zbrodnię” okazania pomocy „ludziom wyjętym spod prawa” – tak o Ewie Matuszewskiej „Mewie” pisał zaprzyjaźniony z jej ojcem Bohdan Podoski. To właśnie jej poświęcony jest kolejny odcinek z serii „Bohaterowie Niepodległej”, którego premiera odbędzie się już 1 sierpnia 2022.

Ewa Matuszewska – harcerka, wioślarka, pilot szybowcowy, narciarka, kobieta odważna, pełna pasji. Członek Kedywu Komendy Głównej AK i oddziału „Agat-Pegaz”, uczestniczka akcji bojowych. Studentka medycyny na tajnych kompletach. Niestrudzenie niosła pomoc rannym na barykadach płonącej Warszawy jako sanitariuszka. Rozstrzelana przez Niemców w wieku dwudziestu pięciu lat na jednej z redut Mokotowa.

W dużej mierze jej osobowość miała wpływ jej matka Stanisława Kuszelewska. Jako społeczniczka, varsavianistka i wychowawczyni, mimowolnie zaszczebiała w jedynym dziecku swój system wartości i postrzeganie świata. „Mewa” swoją działalność w ZHP rozpoczęła prawdopodobnie na przełomie 1931 i 1932 r. Dała jej ona poczucie bezpieczeństwa, nauczyła nie tylko pokonywania własnych słabości, ale też dyscypliny, samodzielności, życzliwości i patriotyzmu. Oprócz działań ściśle harcerskich, zbiórek, zdobywania stopni i sprawności, opiekowała się dziećmi z ubogich rodzin.

Od najmłodszych lat rozwijała swoje pasje. Jeździła na nartach, uprawiała wioślarstwo, ćwiczyła skoki spadochronowe. Po zdanej maturze rozpoczęła kurs pilota szybowcowego. Zdała trudne egzaminy i otrzymała niezbędne kwalifikacje. Od swojego ojczyma, gen. Rayskiego, otrzymała w prezencie szybowiec Mewa. To właśnie jego nazwy używała potem jako swojego pseudonimu w konspiracji.

Rok przed wybuchem II wojny światowej, Ewa rozpoczęła studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Warszawskiego. Na przełomie 1942 i 1943 r. do działalności konspiracyjnej wprowadziła ją Halina Dunin-Karwicka „Janina”, „Lutowa”, koleżanka ze szkolnej drużyny harcerskiej. W marcu 1943 r. Matuszewska złożyła przysięgę w Armii Krajowej i przyjęła pseudonim „Mewa”. Skierowano ją do Batalionu „Parasol”. Początkowo była łączniczką, jednak ze względu na wykształcenie medyczne powierzono jej współorganizowanie służby sanitarnej w AK na Mokotowie.

Od pierwszego dnia powstania warszawskiego, niosła pomoc potrzebującym i rannym. Wszystkim służyła pomocą, a gdy zaszła potrzeba, bez wahania oddawała rannemu swoją krew. Rozsyłała patrole, rozdzielala prace, robiła opatrunki. Na cięższe i najbardziej niebezpieczne wyprawy chodziła sama, aby nie narażać swoich sanitariuszek na śmierć lub kalectwo. Ufność pokładana w Bogu dawała jej przekonanie o słuszności podejmowanych działań i wiarę w pomyślność jej poczynań.

26 września 1944 r. została rozstrzelana przez Niemców, na jednej z redut Mokotowa. Miała dwadzieścia pięć lat. Jej ciało zostało ekshumowane w styczniu 1945 r. ze zbiorowej mogiły w Parku Dreszera. Po gęstych czarnych włosach matka Stanisława rozpoznała swoją córkę, która w dłoniach trzymała nierozwinięty bandaż.

► [DO POBRANIA: broszura „Ewa Matuszewska »Mewa«” z cyklu „Bohaterowie Niepodległej”](#)

Jan Żabiński

Jan Żabiński (1897–1974) – nauczyciel, zoolog, agronom, biolog, dyrektor warszawskiego ZOO. Walczył o niepodległość Polski w latach 1918-1920, a w czasie II wojny światowej działał w konspiracji AK i był dowódcą plutonu w Powstaniu Warszawskim.

Dzięki animacji przeniesiesz się na moment do okupowanej przez Niemców Warszawy i dowiesz się więcej o Janie Żabińskim, który wraz z żoną Antoniną pomagał Żydom z

warszawskiego getta. Organizował dla nich fałszywe dokumenty, osobiście przeprowadzał na aryjską stronę, wreszcie ukrywał w willi oraz w pomieszczeniach przeznaczonych dla zwierząt na terenie ZOO. Szacuje się, że małżeństwo Żabińskich z narażeniem własnego życia pomogło w ten sposób około 300 żydowskim bliźnim.

► **DO POBRANIA:** [broszura „Jan Żabiński »Franciszek«” z cyklu „Bohaterowie Niepodległej”](#)

Bajończycy

Było ich zaledwie ok. 200, ale wykazali się niesamowitym męstwem. Stanowili jedyny zwarty oddział polski, który pod sztandarem z orłem białym walczył na froncie zachodnim I wojny światowej. Oddział bajończyków powstał wśród polskich emigrantów we Francji, a jego nazwa pochodziła od miasta Bajonna, gdzie odbywał szkolenie wojskowe. Jako część jednego z pułków Legii Cudzoziemskiej bił się w ramach armii francuskiej na froncie zachodnim z Niemcami od jesieni 1914 do wiosny 1915 r. w Szampanii, najcięższe boje stoczył pod Arras i Souchez.

Liczba poległych i rannych Polaków była wówczas tak wielka, że oddział rozwiązano. Bajończycy walczyli na froncie zachodnim do chwili utworzenia wiosną 1917 r. Błękitnej Armii gen. Józefa Hallera. Dlatego symbolicznie zostali uznani za jej protoplastę. W niepodległej Polsce nazwa bajończycy patronowała 43 Pułkowi Piechoty Wojska Polskiego.

► **DO POBRANIA:** [broszura „Bajończycy” z cyklu „Bohaterowie Niepodległej”](#)

Stefan Pogonowski

Stefan Pogonowski podczas I wojny światowej za walki z Niemcami pod Rygą został odznaczony rosyjskim orderem i awansowany do stopnia porucznika. W 1918 r. wstąpił do I Korpusu Polskiego gen. Józefa Dowbora-Muśnickiego i rozpoczął walkę o niepodległą Ojczyznę. W odrodzonym Wojsku Polskim służył w 4 Dywizji Strzelców Polskich gen. Lucjana Żeligowskiego, a następnie 10 Dywizji Piechoty w stopniu porucznika. W sierpniu 1920 r. jako dowódca jednego z batalionów 28 pułku Strzelców Kaniowskich wziął udział w ofensywie, która odparła bolszewicką nawałę. Jego oddział z 14 na 15 sierpnia 1920 r. w Mostkach Wólczyńskich został ostrzelany przez nieprzyjaciela, a on śmiertelnie ranny.

Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego Virtuti Militari oraz awansowany na kapitana.

► [**DO POBRANIA: broszura „Stefan Pogonowski” z cyklu „Bohaterowie Niepodległej”**](#)

Teresa Grodzińska

Teresa Grodzińska w 1918 ukończyła Gimnazjum Żeńskie im. Marii Gajl w Radomiu, gdzie działała w harcerstwie, a od 1915 w tajnej Organizacji Młodzieży Narodowej. Wiosną 1920 przerwała naukę i podjęła pracę pielęgniarki w Szpitalu Ujazdowskim, a 10 lipca wstąpiła do Wojska Polskiego. Jako sanitariuszka 4. Pułku Piechoty Legionów, podczas walk pod Hrubieszowem wykazała się ogromną wytrwałością i hartem ducha, pracując z ogromnym poświęceniem. 1 września 1920 r. trafiła do niewoli i została brutalnie zamordowana przez bolszewików. Odznaczona Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari.

► [**DO POBRANIA: broszura „Teresa Jadwiga Grodzińska” z cyklu „Bohaterowie Niepodległej”**](#)

Bogusław Maria Aleksander Szul-Skjöldkrona

Bogusław Maria Aleksander Szul-Skjöldkrona, na co dzień używający nazwiska Bogusław Szul, wywodził się ze szwedzkiej rodziny z dawna osiadłej w Polsce. Był przedstawicielem pokolenia, które przed I wojną światową angażowało się niemal od ławy gimnazjalnej w prace niepodległościowe. Niespełna dziewiętnastoletni wstąpił do Legionów, przeszedł ich cały szlak wojenny, uzyskał awans oficerski.

Wyróżnił się tym, że kiedy jego macierzysta II Brygada w proteście przeciw traktatowi brzeskiemu zerwała sojusz z Austrią, przeszedł na rosyjską stronę frontu pod Rarańczą, zdołał przedostać się do niej z Warszawy, pokonując setki kilometrów i linię frontu rosyjsko-austriackiego. Pod Kaniowem bił się z Niemcami, a później z Ukrainy dotarł na północ Rosji, gdzie w Murmańsku formowało się polskie wojsko. Został tam szefem sztabu wojsk polskich. Następnie został wysłany do sztabu Armii Błękitnej gen. Józefa Hallera, swojego dowódcy z Legionów. Z nią też wrócił do niepodległej już Polski.

Szul był nie tylko wojskowym, lecz także poetą – uchodzi za najwybitniejszego twórcę tekstów piosenek II Brygady Legionów. Kawaler Orderu Virtuti Militari, zginął w czasie wojny polsko-bolszewickiej 1920 r. w wieku dwudziestu pięciu lat.

► [**DO POBRANIA: broszura „Bogusław Szul-Skjöldkrona” z cyklu „Bohaterowie Niepodległej”**](#)